

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :

Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Huszdik évfolyam.

III. füzet.

1881. Márcziushó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, Lipotváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

A cserüzem gazdaságának kérdéséhez.*)

I.

Ezen themánk még mindig a vajudás stádiumában van, daczára annak, hogy vele nemcsak az Erdészeti-Egyesület, hanem az illető kereskedői körök is foglalkoztak. De nem csoda, mert midőn e tárgy az egyesületi közgyűlés tárgysorozatába felvétellett, minden ember, a helyett, hogy a szükséges adatok gyűjtéséhez látott s így a dologra vonatkozó tárgyi-lagos hozzászóláshoz készült volna, azt gondolta, hogy majd hozzászólnak és megvilágítják azok, a kik ezen annyira fontos üzlettel már addig is foglalkoztak. Ezt pedig rossz néven nem is lehet venni; mert az egyesület tagjai közt vajmi kevesen vannak azon helyzetben, hogy azon rövid időt, mely a közgyűlés tárgysorozatának az „Erdészeti Lapok“ utján való közlése és maga a közgyűlés ideje közt lefolyni szokott,

*) Midőn e két cikket közöljük, felhívjuk tisztelt szaktársaink figyelmét ezen, hazánk erdőgazdaságát oly közelről érdeklő ügyre, és kérjük, hogy a most bekövetkező hántási időt hasonló tanulmányra felhasználni ne terheltessenek.

Szerk.

rendes teendők mellett, adatgyűjtési és tanulmányozási utazást tehettek volna, eltekintve attól, hogy az ily tanulmányozási célból való utazás pénzbe is kerül. Pedig ha közvetlen tapasztalatokat nem teszünk, ily fontos tárgyhoz alaposan hozzá nem szólhatunk; fölületes hozzászólás pedig rosszabb a hallgatásnál.

A cserkéreg-kereskedők budapesti értekezlete pedig szintén nem mondott concret véleményt.

Ez oknál fogva, és mert a cserüzlet kérdése egyaránt fontos, úgy a közgazdaság, mint az erdőbirtokosok érdekeinek szempontjából közölni kívántam, a következő, hivatalos utazásaim alkalmával szerzett adataimat, egy jövő cikk számára tartván föl nézeteim előadását a cserüzem hol és mikénti alkalmazásáról.

Gróf Széchenyi Imre Sopronmegyében fekvő horpácsi uradalmán, a honnét adataimat szereztem, már néhány év óta termelnek cserkéregget, a nélkül, hogy az illető erdők szorosan véve cserkéregüzemre berendezve lennének, mi talán csak a következő fordában fog megtörténhetni. Jelenleg itt a cserkéreg termelése 40—45 éves állabokban történik, s így inkább csak mellékhasználatnak tekinthető.

Az állabok azonkívül, hogy cserkéregüzemre túlkorosak, miként ez a következő, Heindl György főerdész ur szivességéből nyert I. alatti kimutatásból is kitűnik, még 17—18⁰/₀-ig cserfával is elegyítvék; minélfogva végeredményben a cserkéreg holdankénti pénzhozama is még ezen ⁰/₀-kal lenne helyesbitendő, ha az illető vágás holdankénti cserkéreg tiszta pénzhozamát úgy akarnók megtudni, mintha az állab jelenlegi zárata mellett elegyetlen lenne.

Mielőtt azonban a dologba közelebbről bocsátkoznánk, álljon itt a nyert két rendbeli kimutatás, úgy a mint azokat a fentnevezett főerdész ur nekem kiszolgáltattani szives volt, megjegyezvén, hogy azok eredeti német szövegét édes nyelvünkön adom vissza.

Megjegyzendő, hogy az I. számú kimutatás költségfejezetének 3. és 4. f. száma alatt számítási hiba volt, melyet helyesbítettem; továbbá, hogy ezen kimutatás 15 holdas vágásra vonatkozik, holdját 1200 □ öllel számítva.

Ha ezen I. és II. számú kimutatást összehasonlítjuk, a végeredményben 2 frt $31\frac{2}{10}$ kr mutatkozik az egy holdas II. sz. alatti kimutatás előnyére, mi leginkább abban leli magyarázatát, hogy az egy holdas vágásban termelt cserkéregnél selejtes áru nem volt, holott az a 15 holdasnál az egész termelt mennyiségnek $5\frac{7}{10}\%$ -nál többet tett ki; másrészt ezen különbség talán abban is keresendő, hogy az egy holdas próbaholdnál a kézi erővel kitakarított tűzifánál is némi csekélység megtakarított amannak fuvaros erővel való kiszállítása ellenében.

Ezek után térjünk az I-ső számú kimutatásra vissza és elemezzük azt kissé részletesebben.

Ezen I. számú kimutatás szerint a 15 holdnyi vágás-területen termeltetett 46.783 kilogramm cserkéreg, egy magyar holdon tehát 3118, miből a 10% -nyi súlypótlék és a kifogásolt selejtkéreg levonása után a készpénzfizetés tárgyát csak 39.430 kgr., holdanként tehát $2628\frac{6}{10}$ kgr. képezte, mit 4 krjával kilogrammonként számítva, 105 frt 12 krnyi kéregértéket képvisel holdanként, holott a II-ik számú kimutatás szerint ez csak 81 frt 48 krt tett ki.

Ez minden esetre szembetűnő dolog! Azonban természetes magyarázata ennek azon körülmény, hogy az I. alatti kimutatás cserfában csak 17—18%-át tünteti ki az állabnak akkor, midőn a II. sz. alatti kimutatás szerint az egy holdas próbavágás állabját körülbelől 45% -kal a cserfa képezte, mi ismét az egy holdas vágás előnyére szól; mert ha mindkét esetet az illető $\%$ -kal tiszta tölgyállabra vezetjük vissza, az egy holdas fiatal próbavágásnak cserkéregértéke 148 frt

78 krt tenne akkor, midőn a 15 holdas öregebbé csak 130 frt 27 krt.

Megjegyzendő azonban, hogy ezen összehasonlitások mind kissé sántikálnak; mert csak az esetben lennének helyesek, ha mindkét esetben az állab elegyaránya ugyanaz lenne és a selejtmennyiség is arányos perczentet képviselne; noha az egy holdasnak még akkor is maradna némi előnye.

Ebből — nézetünk szerint — arra is lehet következtetni, hogy a fiatalabb állab a mellett, hogy jobb, tehát értékesebb anyagot ad, egyszersmind többet is ad a használhatóból; mert ha a fentebbi két kimutatás állabjait tiszta tölgyállaboknak képzeljük, tehát a cserkéreg mennyiségét a nyert tűzifa arányában számítjuk ki, akkor az egy holdas vágásra 4132,5 kgr.-t, a 15 holdasnál pedig egy holdra csak 3851 kgr.-t kapnánk.

Igaz ugyan, hogy ezen számokat még a zárat is befolyásolja, a mely a 15 holdas vágásnál — szemmértékünk szerint — körülbelől 0,7-re tehető: de talán ép ez a dolog bibije; mert 20—24 éves állabnál a teljes zárlat mindig könnyebben fentartható, mint a 40—45 évesnél, s így tehát épen ezen körülmény magyarázza meg részben azon nézetünk helyességét, mely szerint a fiatalabb állab több cserkérget ad; mit a következő összehasonlitás is bizonyítani látszik.

A I. számú kimutatás szerint ugyanis 523 ürméter hánzott tűzifa, 641 drb. bányafa és 210 drb. kerítésoszlop után, mely utóbbi két választék összes köbtartalma $1284\frac{4}{10}$ köblábat = 83 ürmétert tevén, az ürméterek száma 606-ra tehető, egy-egy ürméter fára $77\frac{2}{10}$ kgr. száraz cserkéreg esik; *) a II. számú kimutatás szerint pedig 23 ürméter tűzifa + 2 ürméter bányafa összesen 25 ürméter után 2263

*) Lásd az „Erdészeti Lapok“ 1879. évi XI. füzetének 741. lapján közlötöket.

kilogram kéreg nyeretett, egy-egy ürméter után tehát $90\frac{5}{10}$ kilogramm. *)

A termelési költségek fejezetének 3., 4., 5. és 6. pontjaira következő megjegyzéseink vannak :

A 3. és 4. pontok alatt ugyanis a kéreghántás által támadt favesztesség van kiszámítva, de — nézetünk szerint — nem helyesen, mert 1-szor csak $4\frac{0}{10}$ -al van az ürméterenként számításba véve, mi rendkívül alacsony azon százalékokhoz képest, melyeket az eddig megejtett kísérletek alapján birunk; 2-szor, mert ezen vesztesség a hántott 165 ürméter hasáb- és 358 ürméter dorongfából üttetett le, holott ezt a fekete, vagyis a hántatlan famennyiségből kellett volna levonni; mi csak úgy lett volna lehetséges, ha előbb néhány ürméter fekete, azaz hántatlan fa vágatott és méterekbe rakatott s miután lehántatott, ismét méterekbe rakva, összehasonlítás eszközöltetett volna a hántatlan és a fehérfa ürmétereinek közt. Például: levágatott és méterekbe rakatott volna előleges próbaként 6 ürméter fa, mely, miután lehántatott, adott volna 4.98 ürmétert, akkor a bekövetkező egyszerű arány szerint: $4.98 : 6 = 606 : x = 730\frac{12}{100}$ méter lett volna azon fekete famennyiség, a melyből hántás után 606 ürméter fehér fa lett, az ezek közti különbség pedig $730\frac{12}{100} - 606 = 124\frac{12}{100}$ ürméter adta volna a famennyiség vesztességét.

Feltűnő végre ezen fejezet 5. és 6. pontjai alatt levonásba tett tűzifa-érték-vesztesség; ismeretes tény lévén, hogy a hántott fát közönségesen jobb áron lehet értékesíteni a nem hántottnál.

Ez azonban a fogyasztó közönség téves hiszemében leli magyarázatát, min pedig ez esetben csodálkoznunk kell, mert ezen fa fogyasztója főleg Sopron város közönsége, melyről

*) Hasonlítsd össze az „Erdészeti Lapok“ 1879. évi IV. füzetének 212. lapján közlött adatokkal.

fel lehetne tenni, hogy a kéreg tüziértékét a fa tüziértékével már tapasztalati uton is kevesebbre becsülni tanulta, s tudja, hogy egy méter tűzifa többet ad ki egy méter kérges fánál.

A kimutatás mérlege 530 frt 23 krnyi haszontöbbletet mutat, mi 15 holdra felosztva, holdanként 35 frt $34\frac{8}{10}$ krnyi tiszta jövedelmi többletet képezvén, nem megvetendő nyereségnek mondható lenne, ha az apadék számításánál — a mint kimutattuk — hiba nem történt volna, mi ezen többletet okvetlenül alább szállítja. Mindazonáltal a többlet magasabb lenne, ha az állab tiszta tölgyfából állana, mert a kimutatás tételeit mint helyeseket véve fel számításunkba : $82 : 35 \text{ frt } 35 = 100 : x = 43 \text{ frt } 11 \text{ kr}$ holdanként és 116 frt 25 krt 15 holdnál tenne.

Ezen 15 holdas vágás feldolgozásánál $3694\frac{1}{2}$ napszám használtatott fel, átlag $32\frac{3}{4}$ krral, miben a fák döntése, a fák kiválasztása, a fa feldolgozása, a durva kéreg lekaparása, a kéreg hántása, a kéregnek szárítás végetti összerakása, annak összekötözése és megmázsáltatása, végre a termelt fának a vágásterületről való kitakarittatása és raktározása is bennfoglaltatik.

Sajnos e mellett csak az, hogy az egyes munkanemekre eső napszámok ki nem mutathatók; mindazonáltal ki lehet számítani az itt nyert adatokból is, hogy 100 kgr. száraz cserkéreg termelése kerekszámban 2 frt 59 krba került, a vasuti állomáshoz való fuvarra bele nem értve, mi a kimutatás szerint 100 kgrként 14 krt tett ki.

Ha pedig a napszámok és kötőanyag értéke 1238 frt 11 kr + 65 frt 49 kr fuvarbérből összesen 1303 frt 60 krból a mellékhasználatok értékét 226 frt 29 krt levonjuk, a 26 rakás hulladék eladási árán 141 frt 50 kron kívül, akkor a száraz cserkéreg előállítására és elfuvarozására csak 1077 frt 40 krba került, vagyis kgr.-ként 2 frt $30\frac{30}{100}$ krba.

A cserkéregnek csomókba való összekötéséhez szalma használtatik, mert egyéb kötőanyag hiányzik, a dróttól pedig a kéreg rozsdát kap, mi ennek minőségére káros.

Az állab talaja nem a legkitünőbbnek mondható, mert bár mélysége meglehetősen, de televénye nem sok; mi sárga, kevés homokkal vegyített, itt-ott kavicsos agyagos termőrétagnél nagy hiba; azonkívül altalaja sem a legkedvezőbb, mert ez többnyire vízhatlan agyagból, helyenként pedig kavicsos agyagból áll.

Fekvése fensik, keleti és nyugati szelid hajlásokkal.

Kabina János.

II.

Az esztergomi főkáptalan szt.-benedeki uradalmaéhoz tartozó, cserkéregüzemben kezelt erdők és a nyert eredmények rövid ismertetése.

Kis-apáthi erdő : délkeleti 20—25⁰/₀-nyi hajlásu hegyoldal, alapkőzete trachyt, felületé, a meredekebb részeken, kőgörgeteggel borított, faneme tiszta tölgy, kora 25—30 év. A hántott fa öle 3 frt 50—4 frttal értékesíthető.

Garam-apáthi erdő : a Garam jobb partján nyugottól keletnek huzódó hegyláncznak, északtól délnek nyíló kiszögellésén fekszik, a legnagyobb rész meredek hegyoldalt, kisebb része fensikot képez. Talaja sekély rétegű, nagyrészt kötörmelékkel borított vaséleces szivós agyag. Faneme tölgy, kora 30—32 éves. A hántott fa öle 5 frttal értékesíthető.

Kovácsi erdő : a mezőgazdasági földekkel határos egészen sík fekvésű, s amazokéhoz hasonló minőségű középötöttségű agyagos talajon álló 25—30 éves állab. Faneme cser és tölgy, a hántott fa öle 6 frttal értékesíthető.

Kimutatás az esztergomi főkegyháza alábbi kerületében 1877-ik ében háziilag eszközölt cserkéreg-hántásból befolyt pénzületi eredménynek.

Az ölek 20 cm. felreteggel	Terület 1200 ölével		Mét. ölek		Vágóbér o. é.		Kötözési költség		Fuvarbér a rakodóba		Fuvarbér a vasúthoz		I. oszt.		II. oszt.		Kéreg mennyiség összesen		Költségek összesítése		Egy b. m. kéreg eladott		Kéreg árából befolyt		Költség levonása után maradt		Egy öl utáni kéreg		Egy ölről való kéreg utáni jövedelem					
	hold	száma	hántott	fekete	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr	ft	kr				
Kisapáthi	14	85 ³ / ₄	.	.	179	55	17	95	59	85	120	.	353	127	480		
Gar.-apáthi	12	85 ³ / ₄	.	.	205	80	21	96	58	56	206	68	48 ¹⁰⁰ / ₁₀₀	75 ¹⁰⁰ / ₁₀₀	765	765		
Kovácsi	20	121 ¹ / ₄	.	.	296	40	28	87	57	80	241	.	48 ¹⁰⁰ / ₁₀₀	458 ¹⁰⁰ / ₁₀₀	1080	825		
Valkócz	20	137 ⁷ / ₈	.	.	288	75	80	95	53	86	188	60	503	322	825	
Gerencsér	22	150	.	.	405	.	31	50	61	59	84	56	900	114	1014	
Felhasznált spárga ára	48	72
Kovácsi *)	14
Valkócz	95
Összesen	88	580	109	1375	50	179	95	291	57	840	64	2348	1786	4135	2687	66	2	30	9510	50	6832	84	7	19	11	76		

*) Fekete ölek azért je-gyezvekk külön, nehogy a vágóbér azokra is számíttassék.

A következő 1878-ik évben a kérgezést szintén házilag kezeltük, de az alkalommal a pénzbeli eredmény alig ütötte meg felét a jelenleg kimutatottnak, és pedig részben azon oknál fogva, hogy a munkálat megkezdése után néhány nappal bekövetkezett késői fagyok a nedvkeringést megakasztván, a kéreg nagyon rosszul hámlott, s a munka mindezek daczára erőszakoltatott, leginkább pedig, hogy a rendkívüli sok esőzés következtében a kéreg legnagyobb része beázván, bécsi mázsája csak 1 frt 42 krral volt értékesíthető; mindezen bajok daczára azonban annyira mégis feljöttünk, mennyit a kéregért az előbbeni években szoktunk volt kapni, midőn azt lábán a vállalkozónak eladtuk.

Krascenits Imre.

A székestralajról.

Mutatvány Kvassay Jenő „Mezőgazdasági vizmütan“ czimü művének sajtó alatt lévő II-ik kötetéből.

A szék vagy székestralaj Alföldünkön igen nagy területet foglal el.*) A Tiszának mindkét partján hosszú, szakgatott szalagot képez, a Duna jobb partján előfordul Győr és Uj-Szöny között, nemkülönbén a Marczal völgyében, a Duna balpartján pedig Laczháza táján kezdődik és huzódik egész Szabadkáig, kivált a Kis-Kúnságot ölelve fel. Különbséget kell tenni a székes és a szikes talajok között.

A székföld vegyi tulajdonságai a következő táblázatból tűnnek ki.

*) L. szerzőnek értekezéseit a „Gazdasági Lapok“ 1875-iki évf. A bécsi cs. k. földtani intézet 1876. évi 16. kötetében, „Ueber den Natron und Székboden in ung. Tieflande, v. E. Kvassay.